

Lakselus

Innholdsfortegnelse

Lakselus

Publisert 03.12.2015 av Miljødirektoratet

Lakselus er et krepsdyr som lever i sjøen og angriper laks, sjørørret og sjørøye. De senere årene har lakselus blitt en alvorlig trussel mot mange av våre ville bestander av laksefisk. Det er fare for at de økte mengdene lakselus kan utrydde bestander av laks og sjørørret i enkelte områder.

Oppdrettsnæringen årsak til mangedobling av lakselus

Fra et nivå på 360 000 tonn i 1998 økte produksjonen av oppdrettslaks og regnbueørret til over 1,1 millioner tonn i 2011, viser tall fra Fiskeridirektoratet. I dag er det flere hundre ganger så mye oppdrettslaks og regnbueørret i oppdrettsanleggene som antall vill sjørørret og laks i hele landet. Dette gjør at det utvikles mye mer lakselus nå enn tidligere.

Lakselusene slipper larvene sine fritt i vannet. Larvene driver med strømmen og angriper vill laks og sjørørret, og spiser av fiskens slim og hud. Kun 4-5 lus på utvandrende lakse- eller sjørørretsmolt kan føre til redusert vekst og overlevelse, og 9 – 11 lus regnes som dødelig for de unge laksene på vei til havet.

I oppdrettsanleggene kan antall lakselus per fisk holdes nede ved hjelp av forskjellige typer tiltak, som kjemikalier og leppefisk. Den samlede mengden med oppdrettsfisk gir likevel så mange verter for parasitten at det fører til høy produksjon av egg og larver som sprer seg i sjøen gjennom hele året.

I områdene med store mengder lakselus er enkelte laksebestander truet av utryddelse. Sjørørretbestandene er redusert til bare noen få prosent av det opprinnelige nivået. Spesielt på strekningen fra Rogaland til og med Nordland utgjør lakselus et stort problem for vill laksefisk, men forhøyete infeksjoner med lakselus har også vært økende i de to nordligste fylkene. En ventet videre økning i sjøtemperaturer kan gi bedre vilkår for lakselus i nord.

I landets tetteste oppdrettsområde, Hardangerfjorden, er alle laksebestander truet av utryddelse av denne parasitten, og sjørørretbestandene i midtre Hardangerfjord er sterkt redusert. Fisket er stoppet på disse bestandene. I enkelte av de siste årene har mengdene lakselus vært så store også i Trøndelag, at en del årsklasser av laks har blitt betydelig redusert og fisket har måtte innskrenkes. Trøndelag regnes som kjerneområdet for den norske villaksen. I nord kan også bestander av sjørøye bli skadelidende.

Lakselus kan drepe villaksunger

I Norge startet systematiske registreringer av lakselus på villfisk tidlig på nittitallet. Lakselus kan være et betydelig problem for utvandrende smolt, det vil si fiskeunger av laksefisk. Hardt infisert vill laksefisk er stort sett kun observert i områder med stor oppdrettsvirksomhet.

Luseangrep fører til dårligere vekst, forstyrrelse i saltbalansen og fisken blir mer utsatt for andre sykdommer og som bytte for andre dyr. Eksempelvis vil sjørørret som er hardt angrepet av lakselus vandre tilbake til elva tidligere enn normalt. Redusert oppholdstid i sjøen kan hindre vekst og dette vil mest sannsynlig redusere sjørørretens forplantningsdyktighet.

Det har nylig også blitt påvist at lakselus også fungerer som effektiv smittebærer av sykdommer som kan utgjøre trusler mot vill laksefisk.

Tilsyn og bekjempelse av lakselus

Forskrifter fastsetter hvor mye lakselus det er tillatt å ha i oppdrettsanleggene. Mattilsynet fører tilsyn med oppdrettsanleggene for å se at de følger reglene.

Det er oppdretterne selv som har ansvaret for å holde lakselusnivået lavt, dvs under en bestemt grense. De må jevnlig telle og rapportere inn til Mattilsynet hvor mye lakselus det er i anlegget. Er lakselusnivået over grensen, må de bruke behandlingsmidler slik at nivået kommer under grensen.

Dersom oppdretterne ikke følger regelverket, er det Mattilsynets oppgave å gripe inn. Mattilsynet har forskjellige virkemidler de kan bruke. Oppdretterne kan få tvangsmulkt, beskjed om å slakte fisken eller de kan bli anmeldt til politiet. I den senere tid har også Mattilsynet pålagt oppdrettere å redusere produksjonen sin på de lokalitetene de har hatt stadige overskridelser av lusegrensen.

Lakselus blir resistent

Utvikling av resistens, eller motstandsdyktighet, hos lakselus mot de vanligste behandlingsmidlene i oppdrettsnæringen, kombinert med mangel på alternative virkemidler gir grunn til stor bekymring.

Når en mister de viktigste verktøy for å holde lakselustallet nede i merdene, samtidig som mengden oppdrettsfisk øker, vil også lakselusmengdene som slippes ut i naturen kunne øke.

Lakselus

- Lakselus (*Lepeophtheirus salmonis*) er et lite krepsdyr som lever i saltvann på den nordlige halvkule
- Lusa lever som parasitt på laksefisker. Lakselusene slipper eggene sine fritt i vannet. Larvene driver med strømmen og angriper vill laks og sjøørret og spiser av fiskens slim og hud. Fisken får sår som er utsatt for infeksjoner og kan gi alvorlige problemer med saltbalansen i kroppen.
- For en liten villakssmolt skal det forholdsvis få lus til før fisken blir svekket. Med mer enn ti lus på kroppen kan fisken dø.
- Lakselus er en av hovedutfordringene for fiskeoppdrettere i dag. Både legemidler og ikke-medikamenter som renseskum brukes som bekjempelsestiltak.

Trusler mot villaks

- Tidligere var vassdragsreguleringer, sur nedbør og spredning av parasitten *Gyrodactylus salaris* de viktigste truslene mot villaksen.
- De senere årene har påvirkningene fra fiskeoppdrett blitt stadig større. I dag regnes rømt oppdrettsfisk og lakselus som de mest alvorlige truslene.